

International SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:44
sssjournal.com

pp.4996-5014
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 06/08/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 23/09/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 23.09.2019

6360 SAYILI KANUNUN VAN İLİ KIRSAL ALANININ GELİŞİMİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ ¹

EXAMINATION OF THE EFFECT OF LAW NUMBERED 6360 ON THE DEVELOPMENT OF THE RURAL AREA OF VAN PROVINCE

Yavuz KALKAN

Milli Eğitim Bakanlığı, Coğrafya Öğretmeni

Selim BOZDOĞAN

Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyasi Coğrafya Doktora Öğrencisi

Prof. Dr. Sedat BENEK ²

Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1745>

Reference : Kalkan, Y., Bozdoğan, S. & Benek, S. (2019). "6360 Sayılı Kanunun Van İli Kırsal Alanının Gelişimine Etkisinin İncelenmesi", International Social Sciences Studies Journal, 5(44): 4996-5014.

ÖZ

6360 sayılı kanunun 2012 yılında yürürlüğe girmesiyle, büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırı il mülki sınırları ile birleştirilmiştir. Böylece büyükşehir olan illerde belediyelerin hizmet sınırı genişletilerek kırsal alanları da kapsayacak şekilde revize edilmiştir. 6360 sayılı kanun ile beraber büyükşehir belediyelerine kırsal alandaki yerleşmelere hizmet götürme yetkisi verilmiştir. Bu çalışma; ilgili yasanın Van ili kırsal alanı özelinde doğurduğu durumun tespitini içermektedir. Yasanın Van kırsalında bir değişim-dönüşüm yaratıp yaratmadığı analiz edilmeye çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, 6360 sayılı kanunun bazı olumlu yanlarının olduğu gibi olumsuz ve yetersiz kaldığı yönlerinin de olduğu görülmüştür. Olumlu yönlerinin yapılacak bazı yasal iyileştirmelerle artırılabilceği fikri ortaya çıkmıştır. Özellikle 6360 sayılı yasanın belediyelerin güçlendirilmesi açısından olumlu olduğu, buna mukabil belediyelere daha fazla yetkinin verilmesiyle de demokratik katılımın artırılacağı öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: 6360 Sayılı Kanun, Kırsal Gelişim, Van Büyükşehir Belediyesi, Yerel Yönetim.

ABSTRACT

With the enactment of law numbered 6360 in 2012, the service limit of the metropolitan municipalities was merged with the provincial administrative limits. Thus, the service limit of municipalities in provinces, which became metropolitan, was expanded and revised to include rural areas, with the law numbered 6360, metropolitan municipalities have been authorized to provide services to rural settlements. It is noted that the law about this study gave rise to the situation in the province of Van and changes in the rural area caused by the result of this situation. It has been tried to analyze whether the law creates a transformation or a change in the countryside of Van. As a result of the analysis, it was observed that there are some positive aspects of the law numbered 6360, as well as insufficient and negative aspects. With some legal improvements to be made, the idea has emerged that positive aspects can be increased. In particular, the law numbered 6360 was observed to have a positive direction for strengthening municipalities and it was also envisaged that there would be more democratic participation by giving municipalities more authority.

Key Words: Law Numbered 6360, Rural Development, Van Metropolitan Municipality, Local Government

¹ Bu makale "6360 Sayılı Kanunun Kırsal Gelişime Etkisinin İncelenmesi: Van Büyükşehir Belediyesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. (Kalkan, Y., 2018, 6360 Sayılı Kanunun Kırsal Gelişime Etkisinin İncelenmesi: Van Büyükşehir Belediyesi Örneği, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa)

² Sorumlu Yazar

1. GİRİŞ

Doğal ortam ve insan etkileşimini konu alan Coğrafya biliminin konularından birisi de kırsal alanlardır. İnsanlar tarih boyunca sürekli doğal ortam ile etkileşim halinde yaşamışlardır. Bu etkileşimin belki de en yoğun yaşandığı mekânlar, kırsal alanlardır. Kırsalda yaşayan insanlar doğal ortamdan sıkça yararlanmaktadırlar. Her bilim dalının kırsal mekânı ele alış şekli ve değerlendirme yöntemi birbirinden farklılık arz etmektedir. Coğrafya bilimini diğer bilim dallarından ayıran en önemli fark ise hem insanı hem de doğal ortamı birlikte ele almasından ileri gelmektedir. Coğrafya bilimi kırsal alanı; belirli sınırları bulunan ve bu sınırlar içerisinde geçici ve kalıcı kır yerleşmeleri olan hayvancılık, tarım, ormancılık, toplayıcılık, avcılık gibi hammaddeye dayanan ekonomik faaliyet türlerinin olduğu ve ev tipi sanayinin egemen olduğu sahaları olarak ifade etmektedir (Özçağlar, 2006a: 117). Nüfusun önemli bir kesiminin yararlandığı kırsal alanların, yasalarla daha sürdürülebilir bir şekilde kullanılması önemli bir noktadır. Dolayısıyla bu çalışma; 6360 sayılı yasanın kırsal alanlar üzerinde yarattığı değişimleri, bir yerel birim olan “belediyeler” üzerinden ele alınmaya çalışmaktadır.

Yerel yönetimler, insan topluluklarının ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan yönetsel kurumlardır (Çiçek, 2014: 54). Türkiye’nin yerel yönetim sistemi, 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu, 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi kanunu, 2005’te kabul edilen 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 1924 yılında çıkarılmış 442 sayılı Köy kanunu ile yönetilmektedir. Buna ek olarak 2005 yılında kabul edilen 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’dur (Güler, 2006: 9). Türkiye üniter devlet ilkesine bağlı olarak, yerel sistemini Belediye, İl Özel İdaresi ve Köy şeklinde yürütmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler içerisinde, hem başkanının hem de meclis üyelerinin doğrudan halk tarafından seçildiği Belediyeler, demokrasi ve hizmet açısından önemli bir kademe teşkil etmektedirler. Özellikle 6360 sayılı **On Üç İlde Büyük Şehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun** ile birlikte büyükşehir belediyelerinin yapısında önemli değişiklikler gerçekleştirildi. 6360 sayılı kanundan önce büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşmuş on altı belediyeye ek olarak, on üç yeni büyük şehir belediyesi ve 14.03.2013 tarihli 6447 sayılı kanun ile Ordu ilinin de eklenmesiyle birlikte büyükşehir belediye sayısı toplamda otuz’a çıkmıştır. 6360 sayılı yasayla belediye sınırları ile mülki idare sınırları birleştirilerek büyükşehir belediyelerinin hizmet ölçeği genişletilmiştir. Belediyelerin hizmette halka en yakın birimler olması ve belediye yetkilerinin genişletildiği de göz önüne alındığında, yerel demokrasi açısından önemli bir adım olduğunu söylemek mümkündür.

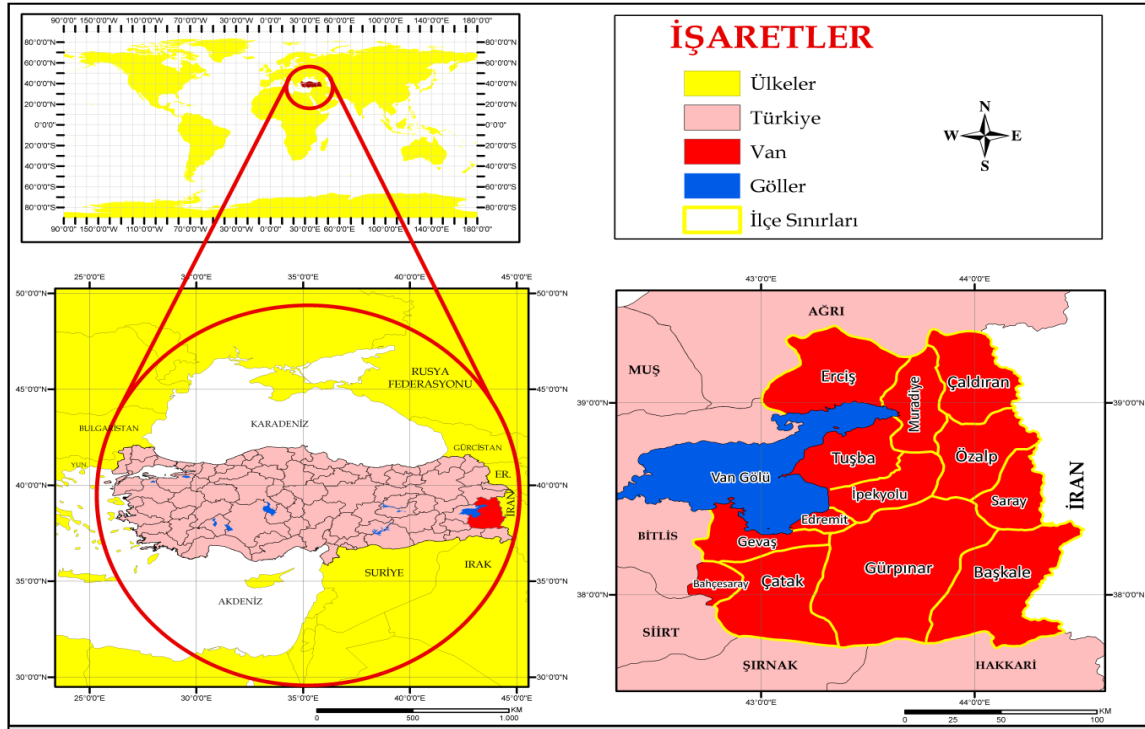
Yerel yönetim kavramı; insanların temel birçok ihtiyacının en yakınında bulunan yerel birimlerce karşılanması olarak ifade edilebilir. Bu tanımlama *yerellik ilkesi [subsidiarity]* ile de uyumludur. “Bir toplumsal işbölümü ilkesi olarak, birden çok düzeyde örgütlenmiş olan toplumsal ya da siyasal yapılarda eylem önceliğinin bireye yakın alt düzeylerde kalmasını, üst düzeylerin ise ancak alt düzey üstlendiği görevi etkili olarak yerine getirmezse müdahale etmesini öngörür (Canatan, 2001: 16)”. Avrupa Birliği kurucu antlaşması olan Maastricht Sözleşmesi ile literatüre giren *yerellik ilkesi*, kamusal hizmetlerde eylem önceliğinin yerel birimlerde olmasını plana çıkarır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, ülkelerin demokratikleşme düzeyleri ile paralellik arz eder. Canatan’a göre, yerellik ilkesi totaliterizme karşı olarak ortaya atılmış bir düşünsel temele de sahiptir (Canatan, 2005: 135). Bu yüzden yerel yönetimler; hizmetlerde katılım, şeffaflık ve hesap verilebilirliğin maksimum düzeyde gerçekleştiği birimlerdir. Bu birimlerinde başında da “belediyeler” gelir.

Belediyelerin kamusal hizmetleri belirlemesinde ve uygulamasında alacağı herhangi bir karar, orada yaşayan insanları da içine almalıdır. Bu bağlamda yerel düzeyde hizmet sunumunu halka en yakın birimlerce verilmesini zorunlu kılan şey, demokrasi ilkesidir. Ancak adem-i merkezileşmenin gelişmediği katı merkezizetçi ülkelerde, belediyelerin hizmet sunumundaki yetkilerinin çok az olduğu göze çarpar. Belediye yetkilerinin az olduğu bu ülkelerde merkezi yönetimin yükü de buna paralel olarak artmakta ve kırtasiyeci, hantal ve geç işleyen bir yönetsel mekanizma kendisini göstermektedir. Çünkü yereldeki halkın ihtiyaçlarının merkezden tespiti oldukça güç bir durumdur. Bundan dolayı birçok yetkinin yerel yönetimlere bırakılması daha reel bir yaklaşım olarak görülmektedir (Koçak, 2011:108). Hızlı, etkili ve verimli bir kamusal hizmet sunumu, hem kamusal anlamda hem demokratik anlamda yerellik ilkesini varsayar. Bu ilkeye en uygun birim de belediyeler olmaktadır. Çünkü *belediye, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmeler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişidir* (5393 sayılı belediye kanunu, 2005/3/a).

1.1. Araştırma Alanının Yeri Ve Sınırları

Araştırma alanımız olan Van ili Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat-Van bölümünde yer almaktadır. Doğusunda İran, Kuzeyinde Ağrı, Batısında Bitlis ve Siirt Güneyde ise Şırnak ve Hakkâri ile komşudur. Van ili Türkiye'nin en büyük kapalı havzası olan Van Gölü kapalı havzasında yer alır. Van ili 42° 40'' - 44° 30'' Doğu boylamları ve 37° 43'' - 39° 26'' Kuzey enlemleri arasında konumlanmıştır(Harita 1).

6360 sayılı yasa ile büyükşehir statüsüne getirilen Van ilinin nüfusu 2018 yılı itibariyle 1.123.784 kişidir. Van bu nüfus ile Doğu Anadolu Bölgesinin en kalabalık ili konumundadır. Çalışmamızın asıl iskeletini oluşturan, Van ilinin kırsal alanıdır. Bundan dolayı çalışma alanımıza 8'i önceden belde olan köy yerleşmesi, 22 orman köyü, 550 de normal köy statüsüne sahip olan toplam 580 köy dâhil edilmiştir. Ayrıca köy altı yerleşme olan 500 mezra da çalışma alanımızın içindedir.

Harita 1: Van İli Lokasyon Haritası

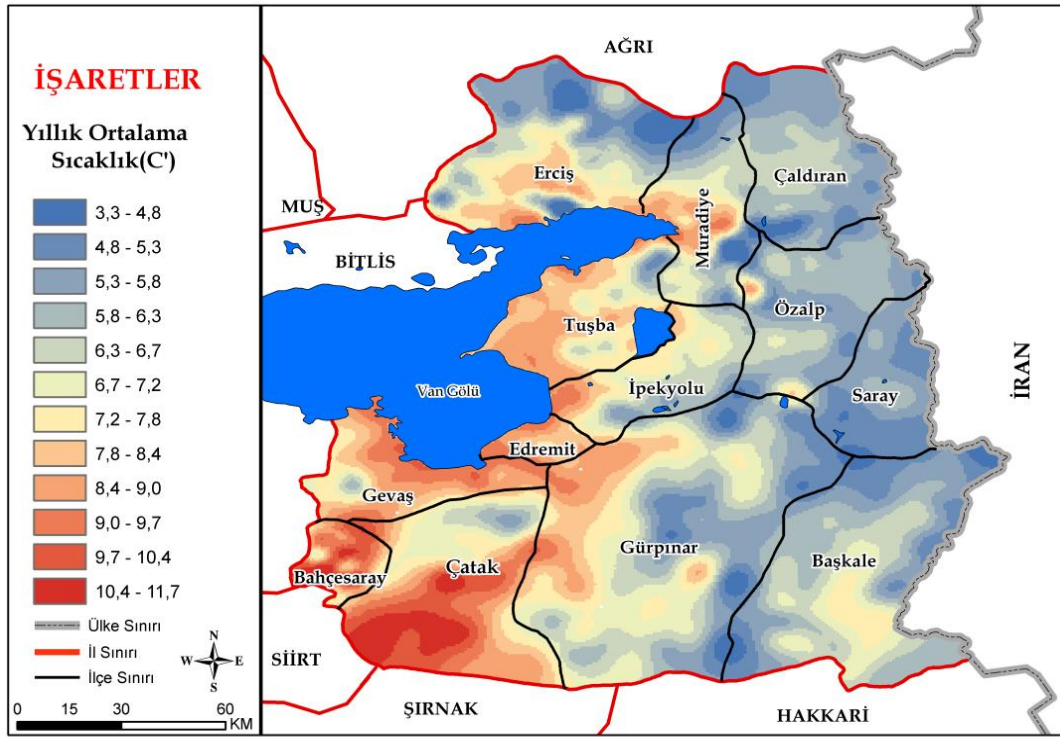
1.2. Araştırmanın Amacı

6360 sayılı kanun 2012'de kabul edilip yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye'nin yerel yönetim yapısında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Bu değişiklikler arasında 14 yeni büyükşehir belediyesinin kurulması ve kurulan bu yeni belediyeler ile eski büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırının il mülki sınır olarak kabul edilmesi sayılabilir. 30 büyükşehir belediyesinde il özel idareleri kaldırılmış, 1592 belde belediyesi ve 16.082 köy mahalle statüsünü almış ve 27 yeni ilçe kurulmuştur. Yerel yönetim alanında meydana gelen bu önemli değişiklikler haliyle birçok eleştiriyi de beraberinde getirmiştir. Bu eleştiriler arasında kırsal alanın büyükşehir belediyelerinin rant alana dönüşebileceği, kırsal kesimde alınacak vergi, su faturaları, ruhsat ücretleri gibi parasal durumlardan dolayı köylülerin zamanla göç edebilecekleri yönündedir. Ayrıca yer şekilleri, iklim, merkeze uzaklık ve siyasi görüş farklılıklarından da dolayı büyükşehir belediyelerinin hizmetleri kırsalı götürme de bazı sıkıntılar yaşayabileceklerine dikkat çekilmiştir.

Çalışmamızla, yapılan eleştirilere Van ili kırsalı özelinde cevap bulunmaya çalışılarak Van ilinin kırsal alanında bir değişim-dönüşüm yaşanıp yaşanmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

1.3. Araştırma Yöntemi

Çalışmamız; 6360 sayılı kanunun Van ili kırsal alanında meydana getirdiği değişim- dönüşüme yönelik durum tespitini içermektedir. Buradaki durum tespit edilirken, eleştirel bir bakış açısı benimsemiştir. Yasanın kırsal alanı nasıl etkilediği açıklanmadan önce kanunla ilgili derinlemesine bir araştırma yapılmıştır. Kanun enine boyuna araştırdıktan sonra bu kanunun Van ilindeki kırsal alanda nasıl bir değişim yarattığı veriler ışığında açıklanmaya özen gösterilmiştir. Sahaya ait sayısal veriler Microsoft

Harita 3: Van İli Ortalama Sıcaklık Haritası

(Kaynak: Climate-Data.org Verilerinden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.)

6360 sayılı kanuna getirilen eleştirilerin başında, topoğrafik ve iklimik olarak uygun olmayan şehirlerde hizmetlerin nasıl sağlanacağına yöneliktir. Genç oluşumlu bir ülke olan Türkiye'nin bu yönüyle olumsuzluklar taşıdığı söylenebilir. Araştırma alanımız olan Van, gerek topoğrafik gerekse iklimik olumsuzluklardan dolayı ulaşımda sıkıntılar ve sorunlar yaşayan bir ildir. Van ilinin tüm yerleşmelerine hizmet götürmek ile yükümlü olan büyükşehir belediyesinin kış mevsiminde zorlu bir mesainin olacağı aşîkârdır. Ayrıca Van ilinin yüzölçümünün geniş olması da buna eklenince, durumun daha kritik bir hal aldığı görülmektedir.

3. 6360 SAYILI KANUNA GENEL BİR BAKIŞ

Türkiye'deki kent nüfusu, 1950'li yıllardan itibaren yaşanan kırsal göçler nedeniyle yoğunluk kazanmıştır. 1980'li yıllarda, bu yoğun kent merkezlerini ifade eden; İstanbul, Ankara ve İzmir'de (195 nolu KHK) büyük şehir belediyeleri kuruldu. Bunun paralelinde 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Yasası kabul edilerek büyükşehirler yasal zemine oturtuldu. Kırdan kente göç devam ettikçe büyükşehirlerin sayısı da hızla artmaya başladı. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren başlayan neo-liberal politikaların da etkisiyle, hızlanan göçlerin sosyo-ekonomik yapıda da önemli dönüşümler meydana getirdiği görülür. Özellikle hesapverilebilir, şeffaf ve demokratik bir yönetsel mekanizmanın bu dönüşümlere eşlik ettiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda yönetim [governance] kavramı, yönetim yapısının çoklu aktörlerce yönetilmesi gerektiği düşüncesini gündeme getirdi. Merkezi yönetimden başlayarak, kamusal politikaların hesapverilebilir ve demokratik bir zeminde işlenmesi ön plana çıkartıldı.

Yukarıdaki değişimlere paralel olarak, Türkiye'de yerel yönetim yapısında 2004-2005 yıllarında önemli kanuni değişimler yaşandı. Bunun en somut adımlarından bir tanesi, 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Yeni Büyükşehir Yasası'dır. Bu yasaya göre, İstanbul ve Kocaeli'de pilot uygulama olarak belediyelerin hizmet sınırı, il mülki sınırı olarak belirlendi ve diğer büyükşehir belediyelerinde ise Pergel Sistemi³ uygulandı. İstanbul ve Kocaeli'de uygulanan sistem başarılı olunca (en azından başarılı olduğu düşünülerek) diğer büyükşehir belediyelerine de uygulanmaya başlandı. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı "14 İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" adı altında yeni bir düzenleme yapıldı. Yapılan bu düzenlemeye göre; Van, Şanlıurfa, Hatay, Aydın, Denizli, Balıkesir, Mardin, Kahramanmaraş, Malatya, Manisa, Trabzon, Tekirdağ, Muğla, Ordu (6447 sayılı kanun) gibi illerde büyükşehir belediyesi kuruldu.

³Valilik binası merkez alınarak nüfusu 1.000.000'a kadar olan büyük şehirlerde yarıçap 20 km, nüfusu 1.000.000 ile 2.000.000 arasında olan büyük şehirlerde 30 km, nüfusu 2.000.000 fazla olan büyük şehirlerde ise yarıçap 50 km olarak belirlenmiştir.

Böylece Türkiye'de büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiş oldu. Bu düzenleme ile tüm büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırları, il mülki sınır olarak belirlendi. Büyükşehirlerdeki tüm köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak, köyler mahalle statüsüne getirildi. Bütün belde belediyeleri kapatıldı. Tüm bucak merkezleri feshedildi. Büyükşehirlerdeki tüm İl Özel İdareleri kaldırıldı ve bunların personel ve ekipmanları ilgili belediyelere dağıtıldı. Böylece bu yasa tasarısı ile yerel yönetim yapısında önemli değişiklikler meydana geldi. Bu önemli değişikliklere yönelik literatürde bazı önemli eleştiriler de yapıldı:

- Büyükşehir belediyelerinden çok uzakta bulunan kırsal yerleşmelere götürülecek hizmetlerde uzak olmalarından dolayı kalite ve zamanda israfa sebep olabileceği (Gülçubuk & Susta, 2016: 1065).
- Büyükşehirler, kent merkezlerine dahi çoğu zaman hizmet götürmekte sıkıntı yaşar iken merkezden kilometrelerce uzaktaki köylere hizmet götürmede de sıkıntı yaşayabileceği.
- Kırsalda yaşayan insanların zamanla su faturaları, ruhsat harçları gibi parasal faktörlerden dolayı köylerin itici bir hal alacağı ve böylece kırdan kente doğru göçe sebep olabileceği.
- Tüzel kişiliği kaldırılan köylere ait sınırların kalkacağı ve böylece çayır ve mera alanlarının belediyelerce amaç dışı kullanılabileceği (Koday & vd. 2017: 452).
- Köylülere ait olan taşınır ve taşınmaz malların ellerinden alınacağı ve bundan dolayı köylülerin aidiyet duygusunun azalacağı (Keleş, 2017).
- Köylüye ait arazilerin zamanla ticari, sanayi ve konut gibi amaçlarla kullanılabileceğine bağlı olarak zamanla göçe sebep olabileceği (Ayyıldız & vd. 2016: 283).
- Belediyelerin köyleri az tanıyor olması ve teknik eleman sıkıntısının yaşanabileceği.
- Turizmi gelişmiş olan Ege ve Akdeniz'de kurulan belde belediyelerinin kapatılmış olmasına bağlı olarak yöre turizmin olumsuz etkileneceği (Özgen, 2013: 80).
- Büyükşehirdeki köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye çevrilmesine bağlı olarak oradaki nüfusun kentli nüfus olarak ele alınması kır- kent nüfusuna ait bilgilerin bilimselliğine gölge düşürüleceği (Bekdemir & vd. 2014:277; Özçağlar, 2016b: 272).
- Belediyelerin siyasi kurumlar olmaları itibariyle çok oy alınan yerlerde fazla yatırım, az alınan yerlere ise az yatırım yapabileceği tehlikesi sayılabilir.

Bu eleştirilerden de anlaşılacağı üzere, genel itibariyle, 6360 sayılı yasaya yönelik olumsuz bir bakış açısının olduğunu söylemek mümkündür. Fakat yasa tasarısına yönelik yukarıda sıralanan eleştirilerin tutarlılığı ya da doğruluğu ancak uygulama alanından ele alınan örneklerin analiziyle mümkün olabilir.

4. BULGULAR

4.1. 6360 Sayılı Kanun Van İli Kırsalındaki Gelişim Etkisinin İncelenmesi

4.1.1. Tarım Ve Hayvancılığa Etkisi

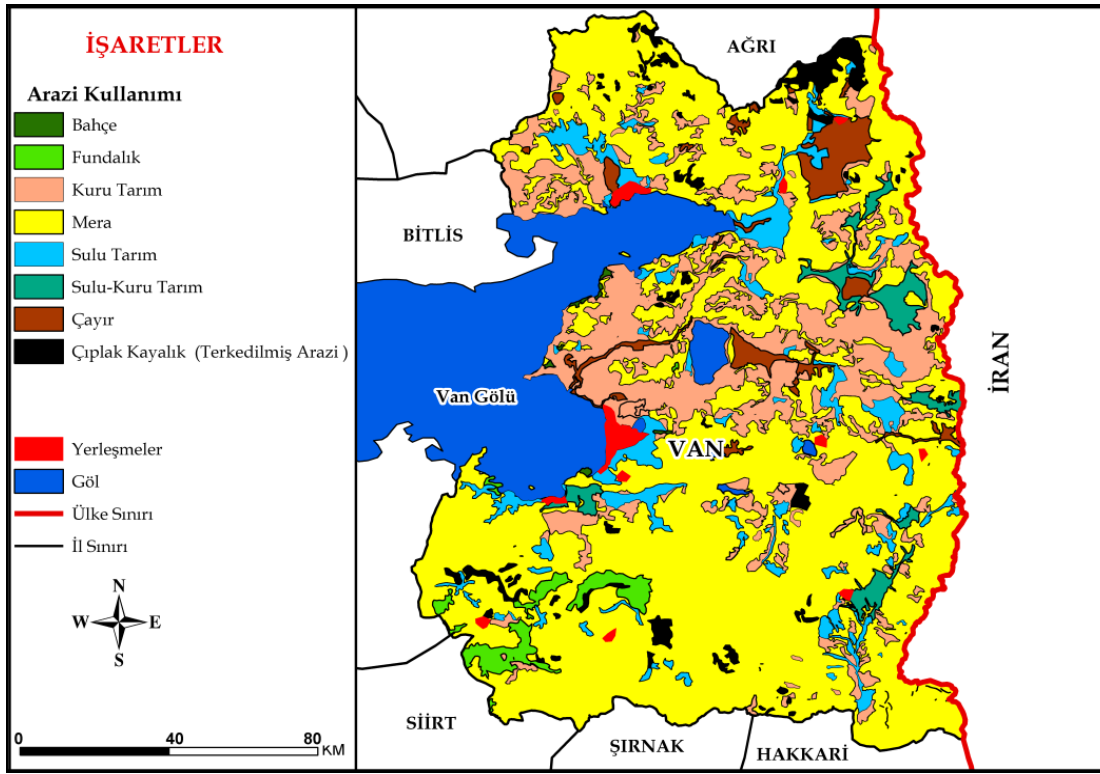
Van ili, dağlık ve engebeli bir coğrafyaya sahiptir. Bu yüzden tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirilme olanağı çok düşük bir seviyededir. İlin % 17.72'si tarım arazisi iken, çayır ve meraların oranı % 64.71 gibi büyük bir orana sahiptir. Çayır ve meraların yüksek olmasına bağlı olarak hayvancılık faaliyetleri daha yoğun olarak yapılmaktadır (Tablo 1,harita 4).

Tablo 1: Van İli Genel Arazi Bölünüşü

	Arazi Miktarı (ha)	Arazi Oranı (%)
Tarım Arazisi	372.196	%17.72
Çayır-Mera Arazisi	1.359.022	% 64.71
Orman Arazisi	26.294	% 1.25
Diğer(Yerleşme vb)	342.788	% 16.32
TOPLAM	2.100.300	% 100

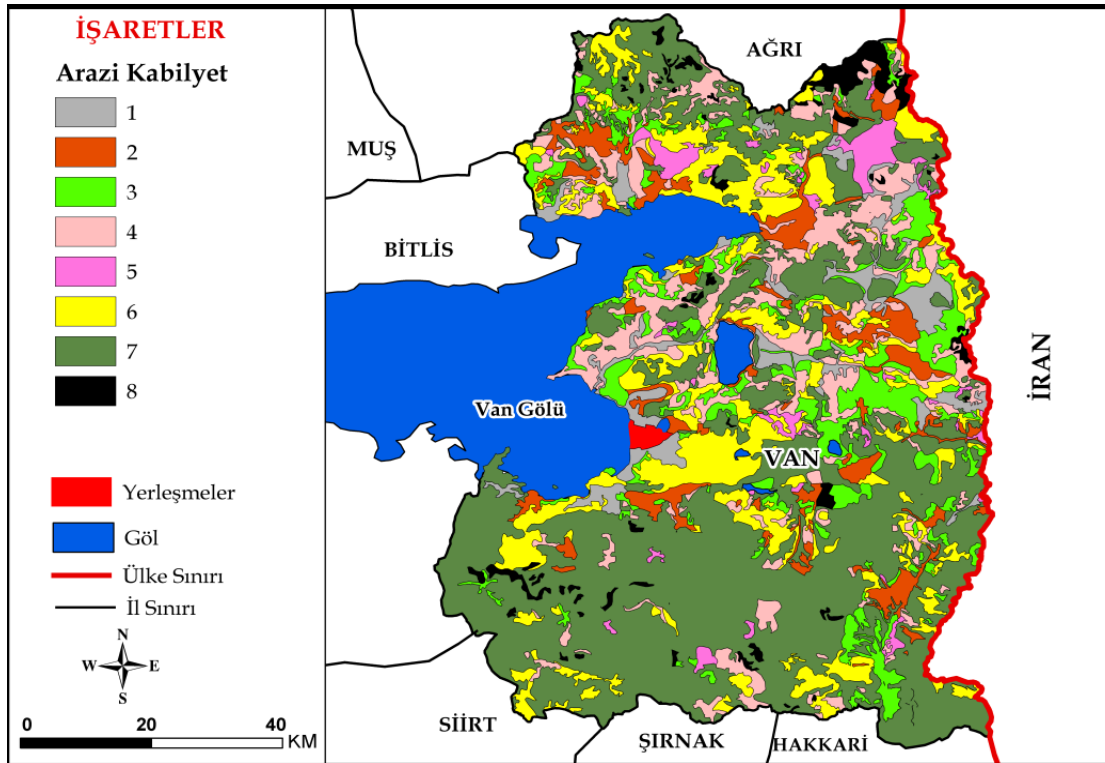
Kaynak: DAKA,2015, Van

Ayrıca tarım arazilerinin büyük bir kısmı, 7. sınıf tarım arazisidir. Dolayısıyla 7. sınıf tarım arazileri mera alanlarına tekabül etmektedir. 1. Sınıf tarım araziler ise daha çok, dar akarsu vadilerinde görülür (Harita 5).

Harita 4: Van İli Genel Arazi Kullanım Haritası

(Kaynak: Van İli Arazi Varlığı Ve Arazilerin Tarımsal Uygunluğu Envanterinden Derlenmiştir)

Harita 5: Van İli Arazi Kabiliyet Haritası

(Kaynak: Van İli Arazi Varlığı Ve Arazilerin Tarımsal Uygunluğu Envanterinden Derlenmiştir)

6360 sayılı Büyükşehir yasası yürürlüğe girmeden önce, kırsal alandaki kamusal hizmetler İl Özel İdaresi tarafından yapıldı. Van ilinde 2006 yılı itibariyle sulu tarım arazisi oranı, 101.003 hektardı. Bu alanın 29.045 hektarlık bölümü il özel idaresi tarafından, 40.900 hektarlık bölümü DSİ tarafından, 31.058 hektarlık bölüm ise halkın kendi imkânlarıyla meydana getirilmiştir (Van İl Özel İdaresi, 2007-2011 Strateji Plan Raporu).

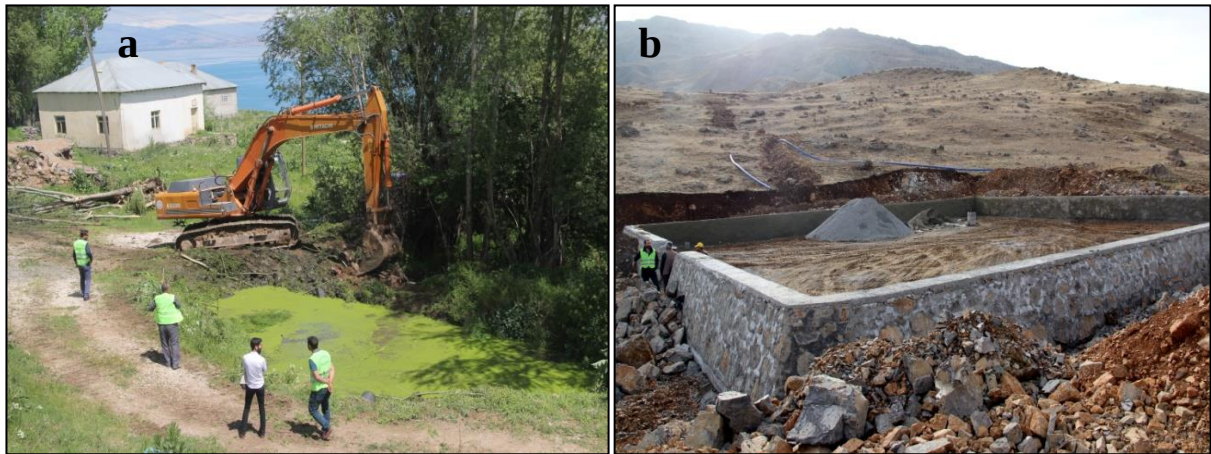
2014 yılı itibariyle büyükşehir olan Van Belediyesi, bu süreçte kırsal alana da hizmetler götürmeye başlamıştır. Bu bağlamda Van Büyükşehir Belediyesi'nin kırsal hizmetlerinden biri tarımsal sulamayı artırmaya yönelik çalışmaları olmuştur. 2015 yılında başlayan hizmetler, günümüzde de devam etmektedir. 645 üzeri mahallede, eski tabirle köyde (belli aralıklar ile) sulama kanallarında biriken sedimentler temizlenmiştir. Temizlenen sedimentler yaklaşık 3.017 kilometrelik bir alana tekabül etmektedir. Sediment temizliğinin yanı sıra, 225 üzeri kırsal yerleşmenin 834 adet sulama göleti de temizlenmiştir (Resim 1a). Sediment temizleme hizmeti yapılarak, atıl halde bulunan gölet ve kanallar tekrardan üretime katılmıştır. 2015 yılına baktığımızda ise, 18 yerleşmedeki 20 gölet'in bakım ve onarım işi yapıldığı görülmektedir(Tablo 2).

Topoğrafik olarak elverişli olmayan arazilere su götürmek amacıyla 235 üzeri köy için toplamda 121.817 metre koroje boru döşenmiştir. Bu bağlamda su borularının döşenmesi ile yaz aylarında suların buharlaşarak kaybolması engellenmiştir. Diğer yapılan hizmetlerden biri de, 130 kırsal yerleşmede 950 kilometrelik arazi yolunun kullanıma açılmasıdır. Bu hizmet ile tarım alanlarına ulaşılabilirlik düzeyi artırılmış ve tarımsal üretimde mesafe sorunu giderilmeye çalışılmıştır. Van Büyükşehir Belediyesi, tarihi Erciş üzümünün korunması amacıyla bir adet sulama sondaj kuyusu açmıştır. Böylece Erciş üzümünün üretim alanı artırılmaya çalışılmıştır. 2015-2017 yılları arasında 123 adet sulama göleti ve 1.392 kilometre kanal yapımı gerçekleştirilmiştir (Resim 1,b). Dolayısıyla sulu tarım alanlarının artırılmasına yönelik hizmetlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca 2017 yılında 20 kilometrelik drenaj kanalı hizmeti yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Tarımsal Sulama Amaçlı Yapılan Çalışmalar

YAPILAN HİZMET	HİZMET YILI	HİZMET MİKTARI	HİZMET ALAN MAHALLE(KÖY) SAYISI
Kanal Temizliği	2015-2017	3.017 km	645 üzeri
Gölet Temizliği	2015-2017	834 adet	225 üzeri
Koroje Boru Döşenmesi	2015-2017	121.817 km	235 üzeri
Gölet Yapımı	2015-2017	123 adet	-
Kanal Yapımı	2015-2017	1.392 km	-
Gölet Bakım –Onarımı	2015	20 adet	18
Arazi Yollarının Açılması	2015	950 km	130
Sondaj Çalışması	2015	1 adet	1
Drenaj Kanalı Yapımı	2017	20 km	-

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı

Resim 1: a) Temizlenen Bir Gölet, b) Yapımı Devam Eden Bir Gölet

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı

Van Büyükşehir Belediyesinin, tarımsal üretimi artırmak ve alternatif tarım ürünleri deneyerek ürün desenine yeni tarım ürünleri eklemeye yönelik bazı hizmetleri de olmuştur. Bu hizmetler ile halkın birim alanda daha fazla kâr elde etmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda 2015-2017 yılları arasında 1.200 çiftçiye 2.290 dekada, 73.050 adet Elma, Armut, Kiraz ve Ceviz fidanı dağıtımı yapılmıştır. Ayrıca 2.980 dekarlık alanda 58.050 kilogram Nohut, Bakla, Sarımsak tohumu dağıtılarak alternatif ürünler denenmiştir(Tablo 3). Dağıtılan fidan ve tohumlar ile çiftçiye üretim yapma olanağı sağlanmaya çalışılmıştır.

Van Büyükşehir belediyesinin bir diğer çalışması; 2015 yılında Çatak ilçesine bağlı bazı köylerde yabani olarak yetişen Melengiç (Bittim) ağaçlarına, 48.000 göz Siirt Fıstığı aşısının yapılması olmuştur. Bu aşılama işlemi 4.550 ağaç üzerinde denenmiş ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir (Resim 2,Tablo 3). Ayrıca Çaldıran'ın bazı köylerinde çiftçiye dağıtılmak amacıyla badem fideleri ekilmiştir. 85 dekada ekim yapılmıştır (Tablo 3). Yapılan tüm bu hizmetler ile hem tarımsal üretim arttırılmaya çalışılmış hem de yeni ürünler denenmiştir. Klasik ürün deseninde değişimler yaratılarak, birim alanda çiftçinin daha fazla kâr etmesi amaçlanmıştır.

Resim 2: Aşıl原因 Melengiç Ağacı

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi, Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı

Tablo 3: Tarımsal Üretimi Artırmaya Yönelik Çalışmalar

YAPILAN HİZMET	HİZMET YILI	TOPLAM ALAN (de)	HİZMET MİKTARI (ADET)	YARARLANAN
Fidan Dağıtımı	2015-2016	2.290	73.050	1.200 kişi
Dağıtılan Tarımsal Tohumlar	2015-2017	2.980	58.050 üzeri	-
Aşıl原因 Melengiç Ağaçları	2015	-	4.500	-
İleride Dağıtılmak Amacıyla Ekilen Badem Fideleri	2015	85	-	-

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi, Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı

Büyükşehir Belediyesi, tarımsal üretimin yanında, hayvancılık faaliyetlerini iyileştirmeye yönelik hizmetlere de yoğunlaşmıştır. Bilindiği üzere Van'ın % 64'lük büyük bir kesimi çayır ve mera alanlarından oluşmaktadır (Tablo 1, Harita 4). Bundan dolayı Van'da tarımdan çok hayvancılık ön plandadır. Van Büyükşehir Belediyesi'nin hayvancılığa yönelik hizmetleri arasında, 2015 yılında Gevaş'ın Daldere, Anaköy, Yanıkköy ve Törelî gibi köylerinde; 700'ü arılı, 210'u ise boş olmak üzere toplamda, 910 adet arı kovani dağıtımı olmuştur (Tablo 4). Yörede Geliyé Qarqara olarak bilinen bu bölgenin florası, arıcılık faaliyetleri açısından oldukça uygun bir konumdadır. Dolayısıyla, büyükşehir belediyesinin alternatif hayvancılığın yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalarla, yöre halkına hizmetler sunmuştur. Ayrıca, Büyükşehir belediyesi 2015 yılında; İpekyolu, Özalp, Saray ve Gürpınar'da bulunan 4 köydeki gölete, 100.000 üzerinde yavru Sazan balığı bırakmıştır (Tablo 4). Büyükşehir belediyesi, bu iki hizmet ile alternatif hayvancılık denemeleri gerçekleştirmeye çalışmıştır.,

Tablo 4: Hayvansal Üretime Yönelik Çalışmalar

Yapılan Hizmet	Hizmet Yılı	Hizmet Miktarı	Hizmet Alan Mahalle(Köy) Sayısı
Arı Kovanı Dağıtımı	2015	700 (Arılı) 210 (Boş)	4
Yavru Sazan Balıklarının Göletlere Bırakılması	2015	100.000 adet	4

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi, Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı

Büyükşehir belediyesinin, Van'da yaygın olarak yapılan açık mera hayvancılığına yönelik de önemli hizmetlerde bulunmuştur. Özellikle kurak geçen yaz aylarında, meralarda küçük ve büyükbaş hayvanların temiz ve bol suya ulaşmaları amacıyla Sivat (Delav, Galotge, Cırn) dağıtımı yapılmıştır. 2015-2017 yılları

arasında, 408 köye 3.784 adedi sac, 1.619 adedi ise beton olmak üzere toplamda, 5.403 adet sıvat dağıtılmıştır (Resim 3,a). Bazı köylerde yaz aylarında kaynak suları kuruduğu için, hayvanların su ihtiyacını karşılamak amacıyla 2016-2017 yılları arasında, 16 adet sondaj kuyusu açılmıştır (Tablo 5). Böylece yaz aylarında hayvanların su ihtiyacı bir nebze de olsa giderilmeye çalışılmıştır. Hayvanların temiz ve bol suya ulaşmasına yönelik yapılan bu çalışmalar, yöre halkı tarafından olumlu karşılanmıştır.

Hayvancılık faaliyetlerine yönelik yapılan bir diğer çalışma da, küçükbaş hayvanların parazit ve bakterilerden arındırılması için alınan Mobil Koyun Banyoluklarıdır. 2016-2017 yılı itibarıyla 18 adet Mobil Koyun Banyoluğu mevcuttur (Resim 3b,Tablo 5). Bu banyoluklar, muhtarların talepleri üzerine, büyükşehir belediyesi tarafından köylülerin hizmetine sunulmuştur.

Resim 3: a) Dağıtılan Beton Sıvatlar, b) Mobil Koyun Banyoluğundan Bir Görünüm

Tablo 5: Hayvan Sağlığına Yönelik Çalışmalar

YAPILAN HİZMET	HİZMET YILI	HİZMET MİKTARI (adet)	HİZMET ALAN MAHALLE(KÖY) SAYISI
Sıvat Dağıtımı	2015-2017	3.784 (sac) 1.619 (Beton)	408
Sondaj Kuyusu Açılması	2016-2017	16	-
Mobil Koyun Banyoluğu	2016-2017	18	-

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi, Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı

6360 sayılı kanun ile kırsal bölgeye hizmet vermeye başlayan büyükşehir belediyeleri, 2014 yılında itibaren kırsalın değişim ve dönüşümünde etkin rollere sahip olmuşlardır. Bu bağlamda Van Büyükşehir Belediyesi, ekonomik bütçe ve yasal mevzuat doğrultusunda kırsal alana, hem tarımsal hem de hayvansal açıdan hizmetlerde bulunmuştur. Genel itibarıyla değerlendirildiğinde, hizmetlerin 2015-2016 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yıllarda yapılan hizmetler, yeni tarımsal ve hayvancılık alternatifleri üzerinde yoğunlaşmış ve çoğunda da olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Böylece çiftçinin teşviki sağlanarak atıl halde bulunan tarım alanları tarımsal üretime açılmaya başlanmıştır. Ayrıca köylerdeki en büyük sorunlardan biri olan, hayvan sulamasına yönelik çalışmaların da yapıldığı görülmektedir. Bu hizmetle, hayvanların temiz ve bol suya ulaşılabilirliği sağlanmış ve hayvan hastalıklarının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet konusunda kırsal alanda pasif kaldığı nokta, mera ıslahıdır. Van ilinin %64'lük büyük bir kesimi, mera alanıdır. Bu mera alanları, uzun süren kış koşullarına bağlı olarak, hayvanların meralara erken bırakılması ve aşırı otlatılmasından dolayı verimsiz durumdadır. Verimsiz olan mera alanları yapılacak ıslah çalışması ile daha faydalı bir hale getirilebilir. Büyükşehir belediyesinin 1.359.022 hektarlık çayır ve mera alanlarında herhangi bir ıslah çalışması yapamamıştır. Sadece 400 dekarlık (40 hektarlık) bir alanda mera ıslahı projesi gündeme getirilmiştir (Van Büyükşehir Belediyesi, Performans Programı, 2018:93). Fakat bu projenin hayata geçirilip geçirilmeyeceği kesin değildir.

4.1.2. Alt Ve Üst Yapıya Etkisi

6360 sayılı kanun hayata geçmeden önce Van kırsalında hizmet veren kurum İl Özel İdaresi idi. 2014 yılına kadar hizmet veren il özel idaresi, 6360 sayılı kanun ile birlikte kapatılmıştır. 2006 yılına kadar İl Özel İdaresi, 5 köyde 31 kilometre ham yol ve 113 kırsal ünite de 475 kilometre asfalt yol yapmıştır. Ayrıca İl Özel İdaresi, 431 köy 250'si de mezra olmak üzere, 681 kırsal yerleşmede 3.243 kilometre stabilize yol çalışması gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında 19'u köy 190'nı mezra olmak üzere 209 kırsal yerleşmede

1.252 kilometre yol yapılmıştır. İl Özel İdaresi, 2006 yılı itibarıyla 895 kırsal yerleşmede 5.001 kilometre yol yapımı gerçekleştirmiştir (İl Özel İdaresi,2007-2011 Stratejik Plan Raporu).

Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerine kırsal da yol yapma yetkisinin verilmesiyle birlikte, 2014 - 2017 yılları arasında 623 kilometre stabilize yol yapılmıştır. Bu hizmet 164 kırsal yerleşmede uygulanmıştır. Bunun yanı sıra yine aynı tarihlerde 260 üzeri kırsal yerleşmede 645 kilometre asfalt kaplama yol yapılmıştır. Ayrıca 131 kırsal yerleşmede 488 kilometre reglaj çalışması olmuştur. 2017 yılında başlayıp bir kısmı biten bir kısmı da belli oranda tamamlanan 417 kilometre binder tabaka yol çalışması ve 425 kilometre asfalt yol hizmeti sunulmuştur (Resim 4,a-b, Tablo 6). Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tüm yol türlerinde yaklaşık 2.598 kilometrelik bir yol ağı hayata geçirmişlerdir. Bu yönüyle İl Özel İdaresi'nden çok daha başarılı bir tablo ortaya koyduğu söylenebilir. Yapılan yolların büyük bir kısmı 2016 yılında sonra yapıldığı göze çarpar. Ayrıca yol sanat yapıları olarak ifade edilen köprü, menfez, istinat duvarı gibi çalışmalar da yer verilmiştir. Bu doğrultuda 65 adet menfez, 5 adet köprü, 5 tane de istinat duvarı yapılmıştır. Bu yapıların inşasına, çoğunlukla 2016-2017 yıllar başlanmıştır (Tablo 6).

Resim 4: a-b Köylerde Yapılan Bazı Yollar

Tablo 6: Büyükşehir ve Bazı İlçe Belediyelerinin Ulaşım Yönelik Yaptıkları Çalışmalar

YAPILAN HİZMET	HİZMET YILI	HİZMET MİKTARI	HİZMET ALAN MAHALLE(KÖY) SAYISI
Stabilize Yol Çalışması	2014-2017	623 km	164
Asfalt Kaplama	2014-2017	645 km	260 üzeri
Reglaj Çalışması	2014-2017	488 km	131
Binder Tabaka Yol Çalışması	2016-2017	417 km	-
Asfalt Kaplama	2016-2017	425 km	-
Menfez Çalışması	2015-2017	65 adet	-
İstinat Duvarları	2015-2017	5	-
Köprü Yapımı	2015-2017	5	-

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi Yol Yapım, Bakım Ve Onarım Daire Başkanlığı

Büyükşehir Belediyesi'nin kurulması ile birlikte, Van Kanalizasyon Ve Su İşleri Kurumu olan VASKİ kurulmuştur. Bu kurumun amacı, hizmet bölgesindeki yerleşmelerin kanalizasyon ve içme suyu yapılarını yapmak, kontrol sağlamak ve bakım-onarımını üstlenmektir. Bu çerçevede VASKİ'nin kırsal kesimde bazı hizmetleri sunduğu görülmektedir. VASKİ'nin yaptığı ilk hizmetlerden biri, 2014 yılında 179 köydeki içme suyu şebekelerinin bakım ve onarımını yapmak olmuştur. Ayrıca 2014-2017 yılları arasında 126 köyde içme suyu temini için sondaj çalışması yapmıştır. VASKİ'nin yaptığı bir diğer hizmet ise 60 köyde miktarı bilinmese de yeni içme suyu şebekelerinin kurulması olmuştur (Tablo 7).

Tablo 7: VASKİ'nin İçme Suyuna Yönelik Yaptığı Çalışmalar

YAPILAN HİZMET	HİZMET YILI	HİZMET ALAN MAHALLE(KÖY) SAYISI
Yeni İçme Suyu Şebekesi	2014-2015	60
Sondaj Kuyusu Açılması	2014-2017	126
Bakım-onarım Çalışmaları	2014	179

Kaynak: VASKİ Faaliyet Raporları

VASKİ'nin hizmet sunamadığı tek çalışma alanı, kanalizasyon hizmeti olmuştur. Dört yıllık süre zarfında kırsal kesime yönelik herhangi bir kanalizasyon hizmeti sunulamamıştır. Genel itibariyle VASKİ'nin yaptığı hizmetlerin yetersiz olduğu söylenebilir. VASKİ'nin kırsal alanda daha fazla hizmet götürememesinin sebebi, daha çok şehirsiz alandaki acil ihtiyaçlara yoğunlaştığı gösterilebilir. Çünkü Van ilinin birçok mahallesinde (merkezdeki) su ve kanalizasyon sıkıntısının var olduğu söylenebilir. Bu yüzden VASKİ merkez ilçelerdeki eksik kalan hizmetleri tamamlamaya yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Büyükşehir belediyesi ve bazı ilçe belediyelerinin kırsalda bazı çevre düzenleme çalışması yaptığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmalar arasında 39 üzeri kırsal yerleşme de 170.615 m² civarında parke taşı döşenmesi, 17 köyde çocuk oyun parkının yapılması, 2 köyde ağaçlandırma çalışması, 60 köyde 2.380 adet çöp konteyneri dağıtılması ve buradaki çöplerin haftada bir gün toplatılması gösterilebilir. Ayrıca 60 köyde düzenli sivrisinek ilaçlamasının yapıldığı gözlemlenmiştir (İpekyolu ve Tuşba Belediyeleri Faaliyet Raporları, 2014, 2015, 2016, 2017). Yapılan bazı hizmetlerin sembolik düzeyde olması her ne kadar eleştiriyi hak ediyorsa da bunların ilk olmaları itibariyle de önemli oldukları söylenebilir. Burada yapılan hizmetler daha çok köylerin ortak kullanım alanlarına yönelik olmuştur.

İlçe belediyelerinin 2014-2017 yılları arasında Van kırsalında yapılan Cami, Taziye Evi gibi yapıların inşaa edilmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu doğrultuda 255 ton inşaat demiri, 1.283 m³ hazır beton, 17.274 adet briket, 3.935 torba çimento yardımı yapılmıştır. Van depreminden sonra birçok köydeki cami ve taziye evinin yıkılmış olması ya da hasar görmelerine bağlı olarak bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla oradaki yapılara yardımlar gerçekleştirilmiştir. Öte yandan taziye evlerinde ve köylerin toplu etkinliklerinde kullanılmak amacıyla 50 üzeri köyde 10.017 adet sandalye, 1.985 adet masa yardımı yapılmıştır. Bunların yanı sıra 7 köyde 8 adet taziye evi tamamı ile bitirilerek köylülerin kullanıma sunulmuştur (İpekyolu, Tuşba, Gevaş, Erciş Belediyeleri Faaliyet Raporları, 2014, 2015, 2016, 2017). Sosyal alanda yapılan bu yardımlar ile kırsaldaki halkın ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. Genel itibariyle ulaşımaya yönelik yapılan yollarda önemli yatırımların gerçekleştirildiği, çevre düzenlemesine yönelik yapılan çalışmanın daha çok köyün ortak yaşam alanları ile sınırlı kaldığı ve bundan dolayı sembolik olduğu, sosyal alanlara yönelik yapılan hizmetlerin Van geneline yayılmadığı ve bu alanda büyükşehir belediyesinin yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir.

4.1.3. Turizm Ve Eğitime Katkısı

Günümüzde Turizm olgusu hızla gelişerek önemli bir sektör halini almıştır (Günel, 2005: 92). Coğrafya ile Turizm iç içe olan olgulardır çünkü Coğrafya insan ve mekân etkileşimini ele almaktadır (Benek, 2008: 741). Bu etkileşim aynı zamanda Turizmin temel dayanağı konumundadır. Çünkü turistik faaliyetler farklı özellikteki mekânları görme arzusundan kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle turizmi mekândan bağımsız düşünmek olanaksızdır.

6360 sayılı kanun ile yetkileri artan belediyeler turizm konusunda da bazı adımlar atmışlardır. Van ili turizm bakımından önemli değerlere sahiptir. Özellikle tarihi, doğal ve kültürel turizme uygun mekânlar mevcuttur. Bu mekânlar arasında kuşkusuz ki ilk sırada Van Gölü ve göl kıyısındaki uygun sahilleri, Akdamar, Çarpanak, Adır gibi adaları ve bu adalardaki tarihi Ermeni Kiliseleri, Urartular döneminden kalmış olan Van, Ayanis, Hoşap Kalesi ve Amik kalesi gibi tarihi ve doğal güzellikleri sayılabilir (Kalkan, ve diğ. 2018: 1028). Van ilinde bulunan ve çoğu kırsal kesimde olan bu turistik alanlar ile ilgili yeteri yatırımın yapıldığı söylenemez. Van Büyükşehir Belediyesi ve bazı ilçe belediyeleri turizme yönelik bazı çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Bu çerçevede 4 Halk Plajı (Mollakasım, Dilkaya, Çiçekli, Çelebibağ), 1 kalenin restorasyon çalışması (Ayanis Kalesi) 1 Olimpik At Biniciliği Merkezi, 1 Karavan Ve Kamp Alanı gibi tesisler kurulmuştur (Resim 5,a-b-c-d, Tablo 8). Bunun yanı sıra tüm adaların ve sahil köylerinin çevre temizliği yapılmıştır. Fakat yapılan bu tesisler kapasite bakımından yetersizdir. Bu tesisler ulusal düzeyde veya bölgesel düzeyde turist ağırlamaktan çok, yöre halkının günlük rekreasyon ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yapılmıştır (Kalkan, ve diğ. 2018). Bundan dolayı yapılan tesislerin turizmi domine ettiği söylenemez. Çoğu tesisin ulaşılabilirliği yöre halkı tarafından dahi sağlanamamaktadır. Kuşkusuz ki ilk olmaları itibari ile bu tesislerin yapımı önemli adımlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bu tesislerin kapasite bakımından yetersiz olduğunu da belirtmek gerekir.

Resim 5: a) Olimpik At Binicilik Merkezi, b) Ayanis Kalesi, c) Karavan Ve Kamp Alanı, d) Mollakasım Halk Plajı

Tablo 8: Turizm ve Eğitime Yönelik Çalışmalar

YAPILAN HİZMETLER	HİZMET YILI	HİZMET MİKTARI	HİZMET ALAN MAHALLE (KÖY) SAYISI
Açılan Halk Plajları	2016-2017	4 adet	4
Restorasyon Çalışması	2016	1 adet	Ayanis Kalesi
Ada ve Sahillerin Temizlenmesi	2016	Tüm ada ve sahil Köyleri	-
At Biniciliği Merkezi	2017	1	Köşk Köy
Karavan Merkezi	2018	1	Köşk Köy
Köy Okullarının Bakım ve Onarımı	-	1082 derslik	253

Kaynak: Tuşba, İpekyolu, Edremit, Erciş Belediyeleri Faaliyet Raporları Ve İnternet Sitelerinden Derlenmiştir.

Belediyelerin hizmet sunduğu bir diğer konu da eğitim alanıdır. Türkiye üniter devlet örgütlenmesine sahip, merkeziyetçi bir yönetim sistemiyle idare edildiği için, eğitim alanındaki yetkiler temel de Milli Eğitim Bakanlığının taşra teşkilatı örgütlenmesi tarafından yürütülür. ABD ve kısmen de İspanya gibi ülke örneklerinde olduğu gibi yerel birimler; okul açabilmekte, işletebilmekte, öğretmen ataması yapabilmekte, araç gereç temini yapabilmekte ve hatta ders müfredatları dahi oluşturabilmektedir. Bu ülkelerde çok dilli eğitim anlayışı benimsenerek, ülkedeki tüm farklı etnik kimlikteki halkların ana dilde eğitim haklarından yararlanmalarının önü açılmaktadır. Bu uygulamalardan dolayı farklı etnik yapılar tek çatı altında, demokratik bir şekilde yaşayabilmektedirler. Oysaki ülkemizde eğitim-öğretime ait tüm yetki merkezi yönetimin elinde toplamıştır. Bundan dolayı Türkiye'nin yedi Coğrafi Bölgesindeki tüm okullar tek elden oluşturulan müfredatlar ile eğitim faaliyetleri sürdürülmeye çalışılmaktadır. Merkeziyetçi ve tekçi bu yapıdan dolayı her bölgenin ve yörenin ihtiyacına yönelik esnek bir eğitim anlayışı geliştirilememektedir. Tam da bu noktada hem demokrasi hem de hizmette hızlı, etkili ve verimli bir sistemin icra edilmesi için, yerel demokrasinin adem-i merkezileşme ile doğrudan bir ilişkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

6360 sayılı kanun ile belediyelere eğitim konusunda verilen tek yetki bakım-onarım (zorunlu bir görev değil) işleridir. Özellikle fiziki bakımdan yetersiz olan köy okullarına bu çerçevede yardımlar yapılmıştır. Bu doğrultuda Van genelinde 253 köyde bulunan 1.082 dersliğin bakım ve onarım işi belediyelerce yapılmıştır (Tablo 8).

4.1.4. Nüfusa Etkisi

6360 kanununun kabulünden belli bir süre sonra (5 yıl sonra) köylülerden de su faturası alınacağı dile getirilmiştir. Daha önceleri köyler aldıkları su hizmeti karşılığında herhangi bir ücret ödememekteydiler. Fakat 6360 sayılı yasa ile artık köylülerden de bu faturaların alınacağı ifade edilmiştir. Yasaya getirilen eleştirilerin başında bu uygulama gelmektedir. Kırsalda yaşayan insanların gelir düzeylerinin düşük olması ve bu insanlardan su faturası, imar harcı, temizlik vergisi gibi uygulamaların olmamasına bağlı olarak kırdan kalmaları teşvik edilmekteydi fakat 6360 sayılı kanun ile kırsalın bu avantajlı durumunu kaybedeceği ve zamanla kırsalda kalmak isteyen insanların da bu göç dalgasına dahil olabilecekleri düşünülmektedir. Bu göç olgusunun ortaya çıkması durumunda telafisi zor durumlar ortaya çıkabilecektir. Kırsalda yaşayan insanların gerek girdi maliyetlerinin fazla olması gerekse devlet teşviklerinin az olmasından kaynaklı olarak bir nebze üretimden el çektiği bu dönemde meydana gelebilecek yeni bir göç dalgası tarımsal ve hayvansal üretimi daha da aksatabilecektir. Bu durumdan dolayı ülkede daha büyük sorunların ortaya çıkması muhtemeldir. Türkiye'deki mevcut tablo böyle iken meydana gelebilecek büyük bir göç dalgası hem tarım hem de hayvancılık alanında büyük sorunlara sebep olacağı aşikardır.

Van ili özelinde bakıldığında zaman 2014-2017 yılları arasında Edremit ve Tuşba ilçeleri hariç tüm ilçeler de kırdan kente doğru bir göç hareketliliğinin olduğu söylenebilir. En büyük göç 4.493 ile Başkale ve 4.280 ile Özalp'te meydana gelmiştir. Bu iki ilçeyi 3.734 ile Çaldıran ve 2.064 kişi ile Gürpınar takip etmektedir (Tablo 9). Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, Van merkezden uzaklaştıkça göç dalgası giderek artmaktadır. Yani merkeze uzak ilçelerde göç fazla iken merkeze yaklaştıkça göç azalmaktadır. Bundan dolayı merkez ilçe olan İpekyolu ilçesinde 330 kişi göç ederken Edremit kırsalında 97, Tuşba da ise 1.492 kişilik bir artış olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 9).

Kentsel nüfusa bakıldığında ise Çaldıran, Edremit, Erciş, İpekyolu, Tuşba, Muradiye'de artışın olduğu fakat Saray, Başkale, Çatak, Gevaş, Gürpınar, Özalp gibi ilçelerde ise azalış olduğu görülmektedir (Tablo 9, Harita 6). Bu durum köyden göç eden insanların büyük bir kısmının Van merkez ilçeleri olan Tuşba, Edremit ve İpekyolu'na geldiği görülürken diğer bir kısmı da şehir dışına göç etmiştir.

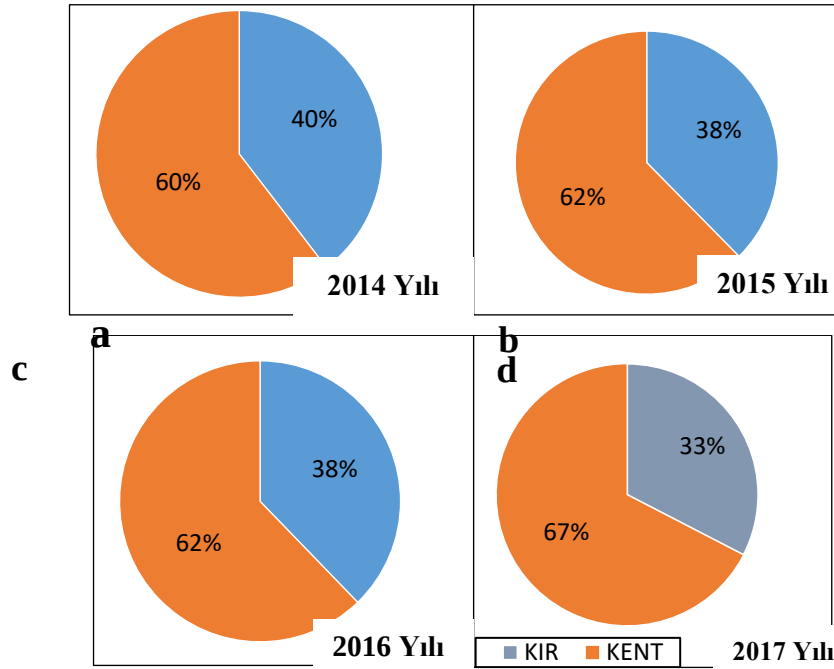
Tablo 11: Van İli Nüfus Değişim Tablosu

İLÇE	2014		2015		2016		2017		DEĞİŞİM MİKTARI (2014-2017)	
	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent
BAHÇESARAY	12629	3387	12281	3338	11847	3289	11433	3325	-1196	-62
BAŞKALE	44495	12913	43387	12981	41930	12274	40002	11971	-4493	-942
ÇALDIRAN	51764	14915	50576	15410	49689	15370	48030	15573	-3734	658
ÇATAK	16359	6106	15679	6101	15327	5924	14784	5912	-1575	-194
EDREMIT	10889	103110	11040	107746	11103	110334	10986	113389	97	10279
ERCİŞ	73268	99555	71974	101821	71242	101961	70.175.	102896	-3093	3341
GEVAŞ	15538	13444	15.351.	13450	15049	13262	14792	12773	-746	-671
GÜRPINAR	34710	2546	34266	2592	33508	2625	32646	2509	-2064	-37
İPEKYOLU	32711	246949	32497	252775	32223	258889	32381	268415	-330	21466
MURADIYE	36528	14637	36468	14513	35935	14607	36045	14670	-483	33
ÖZALP	54603	16662	53164	16893	51659	16832	50321	16174	-4282	-488
SARAY	18769	3913	18270	3880	17957	3755	17646	3326	-1123	-587
TUŞBA	27350	117792	27132	122812	28091	125508	28842	127875	1492	10083
TOPLAM	429613	655929	406734	674312	415560	684630	337908	698808		

Kaynak: Tuik,2018,Ankara

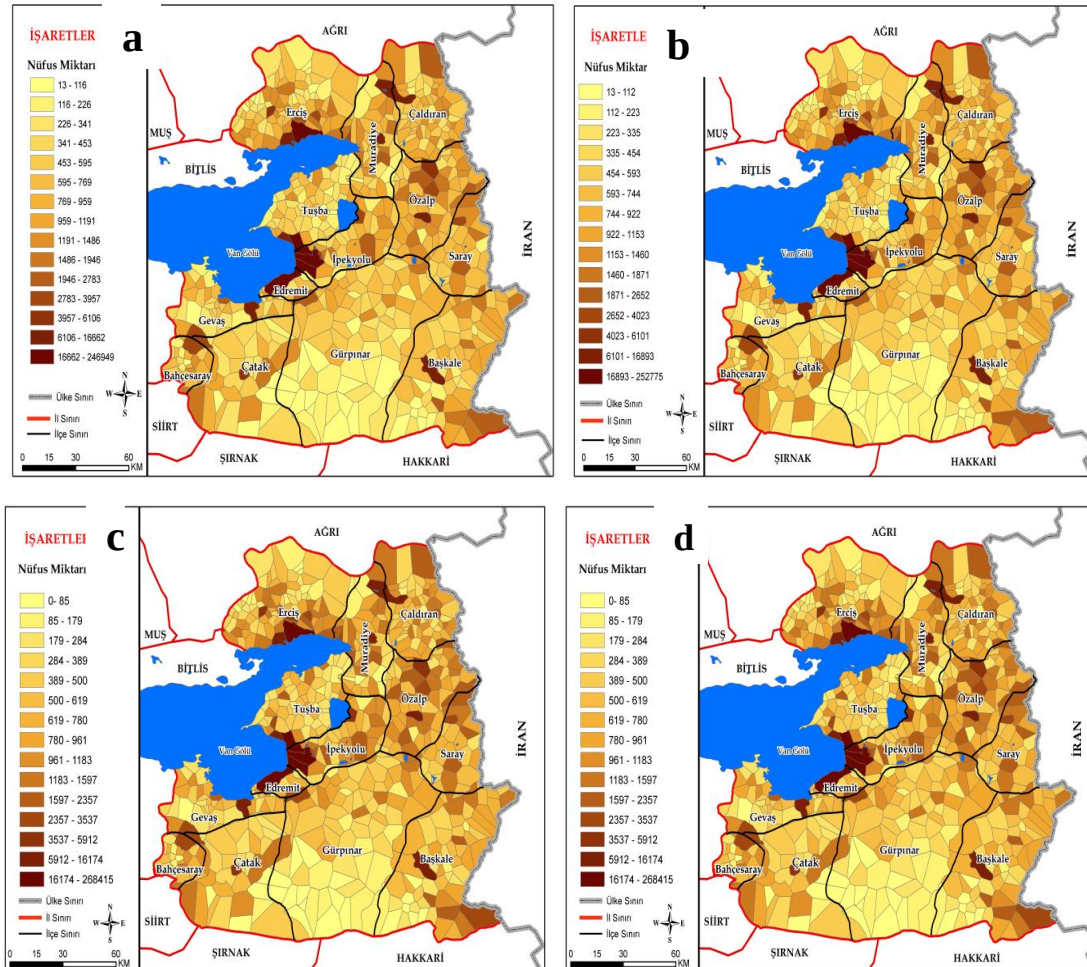
Van ili kentsel ve kırsal nüfus oranları dikkatle incelendiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: 2014 yılında kırsal nüfus oranı %40 iken kentli nüfus oranı ise %60 civarındadır. 2014 yılında Van ili kırsalın da yaşayan nüfus miktarı 429.612 kişi, kentte yaşayan nüfus miktarı ise 655.929 kişidir (Tablo 9, Grafik 1a,Harita 6a). 2015 yılında kırsal nüfus oranı %2'lik bir azalış ile %38 gerilerken, kentsel nüfus oranı % 62'ye çıkmıştır. Böylece 2015 yılında kırdan yaşayan nüfus 406.734 kişiye gerilemiştir. Kentsel nüfus miktarı ise 674.312 kişiye çıkmıştır (Tablo 9, Grafik 1b,Harita 6b). 2014 ile 2015 yılları arasındaki nüfus miktarı değişimi ise kırdan 22.878 göç, kent nüfusunda ise 18.383 kişilik bir artış yaşanmıştır. 2016 yılına gelindiğinde oranlar bir önceki yıla göre sabit kalmıştır. 2016 yılında kırdan 8.826 kişi kentte ise 10.318 kişilik bir artış kaydedilmiştir (Tablo 9, Grafik 1c,Harita 6c). 2017 yılında kırsal nüfus oranının da büyük bir düşüş yaşanarak %38'den % 33'e gerilemiştir. Kentli nüfus ise % 62'den %67'ye yükselmiştir. 2016'dan 2017 yılına gelindiğinde 77.652 kişi Van kırsalını terk etmiştir. Buna rağmen Van'ın kentsel nüfus miktarı sadece 14.178 kişiyi artırmıştır (Tablo 9, Grafik 1d,Harita 6d). Bu da gösteriyor ki, kırdan göç edenlerin bir

kısmı (14.178 kişi) Van'ın kentsel alanlarında mesken edinirken, 63.474 kişinin şehir dışına göç ettiği göze çarpar.

Grafik 1: Van İli 2014-2017 Yılları Arasındaki Nüfus Oranları
Kaynak: Tuik Nüfus Verilerinden Derlenmiştir.

Harita 6: Yıllara Ait Köy Nüfus Miktarları [a)2014,b)2015,c)2016,d)2017]

Kaynak: Tuik Nüfus Verilerinden Derlenmiştir.

Kırsalda meydana gelen bu göç hareketini 6360 sayılı yasaya bağlamak günümüz koşulları için pek mümkün değildir. Çünkü Türkiye genelinde 1950'lerden bu yana göç hareketi kırdan kente doğru olmuştur ve günümüzde de devam etmektedir. Zaten 6360 sayılı yasada geçen vergi ve su faturası gibi uygulamalar, 2019 mahalli idare seçimlerinden sonra başlanacaktır. Her ne kadar bu göç hareketinin nedeni 6360 sayılı kanuna bağlanamasa da, bu yasanın kırsalda meydana gelen göç hareketini yavaşlatamadığı gerçeğini de gözler önüne sermektedir.

6360 sayılı kanunun nüfus ile ilgili bir diğer problemli noktası da; köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak mahalle statüsüne getirilmesidir. Kanunda meydana gelen bu değişim ile büyükşehir belediyesi olan illerde tüm kırsal nüfus kentli nüfus olarak gösterilmektedir. Örneğin Van ilinde günümüzde nüfusun %30'undan fazlası kırsalda yaşarken 6360 sayılı kanun ile bu oran % 0 olarak gösterilmektedir. Böylece kentsel nüfusun %100 olduğu bilgisi ortaya çıkmaktadır.

4.1.5. İdari Yapıya Etkisi

Ülke toprağın sistemli bir şekilde kontrol altında tutabilmek amacıyla yapılan bölümlenmeler, İdari Coğrafya'nın kapsamındadır (Özçağlar,2006a:114). Her ülkenin idari taksimatı farklılık gösterir. Ülkeler; toprak genişlikleri, Fiziki Coğrafya koşulları, geçmiş deneyimler, demokratikleşme düzeylerine bağlı olarak farklı idari taksimatlar yapılabilmektedir. Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu ilk günler ile günümüz arasında idari açıdan farklılar mevcuttur. Özellikle 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı yasa Türkiye'nin idari taksimatında da değişimler meydana getirmiştir. Bu değişimler arasında otuz ilde köylerin tüzel kişilerin kaldırılarak mahalle statüsüne getirilmesi, bucakların ve beldelerin kapatılması, büyükşehir belediyelerinin yetki alanlarının genişletilmesi, İl Özel İdare'lerinin kapatılması sayılabilir.

Kanun ile birlikte Van ilinin idari yapısında da değişimler olmuştur. Bu bölümde 6360 sayılı kanundan önce (2012) ve sonra olacak şekilde, iki bağlamda incelemekte yarar görüyoruz. Kanun öncesinde Van ilinde; 1 merkez ilçe (Van), 11 İlçe merkezi (Gevaş, Özalp, Gürpınar, Başkale, Saray, Bahçesaray, Edremit, Çaldıran, Erciş, Muradiye, Çatak), 8 belde belediyesi (Ünseli, Erçek, Akdamar, Kocapınar, Çelebibağ, Çiçekli, Bostaniçi, Sağmal) mevcuttu. Tüm sayılan yerleşmelerde 117 mahalle vardı (Tablo 10).

Tablo 10: 6360 Sayılı Yasa Öncesi Van'daki Şehrsel Alanların İdari Durum

6360 SAYILI YASA ÖNCESİ (2012)				
İLÇE ADI	İDARİ DURUMU	NÜFUSU(2012)	KURULUŞ YILI	MAHALLE SAYISI
Merkez	İl	370.190	Cumhuriyet Öncesi	29
Bostaniçi (Merkez)	Belde	22.995		4
Erçek (Merkez)	Belde	3.649		2
Başkale	İlçe	12.784	Cumhuriyet Öncesi	3
Bahçesaray	İlçe	3.361	1987	1
Gevaş	İlçe	11.028	Cumhuriyet Öncesi	6
Akdamar (Gevaş)	Belde	2.356		4
Edremit	İlçe	14.225	1990	5
Çiçekli (Edremit)	Belde	4.869		5
Çaldıran	İlçe	14.361	1987	6
Çatak	İlçe	6.542	Cumhuriyet Öncesi	6
Muradiye	İlçe	14.517	Cumhuriyet Öncesi	7
Ünseli (Muradiye)	Belde	3.174		2
Erciş	İlçe	81.212	Cumhuriyet Öncesi	13
Çelebibağ (Erciş)	Belde	14.426		3
Kocapınar (Erciş)	Belde	4.571		3
Özalp	İlçe	11.069	Cumhuriyet Öncesi	4
Sağmal (Özalp)	Belde	5.136		2
Saray	İlçe	3.648	1990	4
Gürpınar	İlçe	5.780	1936	7
TOPLAM	-	609.893	-	117

Kaynak: Tuik Ve İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir.

Aynı şekilde 2012 yılında Van kırsalında 10 bucak merkezi ve 580 köy mevcuttu. 2012 yılında Van ili nüfusunun %42'si (442.082 kişi) kırsalda yaşarken, %58'i ise (609.893 kişi) kentsel alanda yaşamaktaydı (Tablo 11).

Tablo 11: 6360 Sayılı Yasa Öncesinde Van Kırsalının idari yapısı

İLÇE ADI	BUCAK SAYISI	KÖY SAYISI	KIRSAL NÜFUS
Merkez	2	93	75.235
Başkale	1	63	49.766
Bahçesaray	-	19	13.772
Çatak	1	28	17.208
Çaldıran	-	64	52.968
Edremit	-	12	7.124
Erciş	2	84	65.744
Gevaş	-	30	15.831
Özalp	1	52	57.573
Gürpınar	3	71	33.458
Saray	-	23	19.474
Muradiye		41	
TOPLAM	10	580	442.082

Kaynak: Tuik Ve İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir.

2012 yılında 6360 sayılı kanunun çıkmasının hemen akabinde 2014 yılında yapılan yerel seçimlerle beraber, Van fiili olarak büyükşehir statüsüne kavuşmuştur. Kanun ile beraber Van ilinin idari yapısı da değişmiştir. Böylelikle Van'daki köy sayısı 580 den 0'a, mahalle sayısı ise 117'den 691'e, son olarak ilçe sayısı 11'den 13'e çıkmıştır. 10 bucak merkezi ve 8 belde belediyesi kapatılmıştır (Tablo 12).

Tablo 12: 6360 Sayılı Yasadan Sonra Van'ın İdari Durumu

6360 SAYILI YASA SONRASI (2017)				
İLÇE ADI	İDARİ DURUMU	NÜFUSU (2017)	KURULUŞ YILI	MAHALLE SAYISI
İpekyolu	İlçe	300,796	2012	51
Tuşba	İlçe	156,717	2012	67
Başkale	İlçe	51,973	C.Ö.	66
Bahçesaray	İlçe	14,758	1987	20
Gevaş	İlçe	27,565	C.Ö.	41
Edremit	İlçe	123,375	1990	30
Çaldıran	İlçe	63,603	1987	70
Çatak	İlçe	20,696	C.Ö.	33
Muradiye	İlçe	50,715	C.Ö.	48
Erciş	İlçe	173,071	C.Ö.	101
Özalp	İlçe	66,495	C.Ö.	58
Saray	İlçe	20,972	1990	27
Gürpınar	İlçe	35,155	1936	79
TOPLAM	-	1106891	-	691

Kaynak: Tuik ve İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir.

Köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması ile kır nüfus oranı % 0, kent nüfus oranı ise %100'e suni olarak çıkarılmıştır. Örneğin Başkale'ye bağlı Beşocak köyü (16 nüfuslu) ile İpekyolu'na bağlı Cevdet Paşa (18.908 nüfuslu) Vali Mithat Bey Mahallesi (17.098 nüfuslu) aynı statüye getirilmiştir. 6360 sayılı kanunun 2. Maddesinin, 32. ve 30. maddelerine binaen İpekyolu ve Tuşba adında iki yeni ilçe kurulmuştur. Önceden Van merkeze bağlı olan 59 köy ve 8 merkez mahalle Tuşba'ya, 32 köy ve 18 mahalle ise İpekyolu'na bağlanmıştır. Van merkeze bağlı Emin Paşa, Şabaniye, Süphan, Mezbahane Derisinin güneyi ve 4 köy Edremit ilçesine bağlanmıştır. Böylece İpekyolu ilçesinin 50, Tuşba'nın 67, Edremit'in ise 30 mahallesi (köylerle beraber) olmuştur. Diğer ilçelerde ise herhangi bir kaydırma işlemi yapılmadan tüm köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahallere dönüştürülmüştür. Ayrıca bu ilçelerdeki tüm bucak ve belde belediyeleri de kapatılarak mahalle statüsüne getirilmiş ve mevcut ilçelere bağlanmıştır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sonuç olarak; 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun, kırsal alanda önemli değişimler meydana getirmiştir. Kanun, kırsaldaki temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığın yanı sıra; nüfusu, turizmi, eğitimi ve idari yapıyı da doğrudan etkilemiştir. Böylelikle kırsalda önemli bir değişim-dönüşüm süreci yaşanmaya başlamıştır.

Kanuna getiren eleştirilerden birincisi, hizmetlerin tüm kırsala eşit olarak yayılamama endişesidir. Yapılan saha çalışmalarında; yol yapım, sıvat dağıtımı ve mobil koyun banyoluğu hizmetlerinin hemen hemen tüm Van kırsalına yayıldığı, fakat geriye kalan diğer hizmetlerin tüm kırsala ulaşamadığı görülmüştür.

Bir diğ er eleşt iri de, zamanla köylülerden alınacak olan faturalar ve köy arazilerinin belediyelerce yanlış kullanılması, kırsalda bir göç hareketine sebep olabileceğ i fikridir. Yapılan araştırmalar sonucunda, kırsalda bir göç hareketinin var olduğ u fakat bu göç hareketinin 6360 sayılı kanuna bağlamak için yeterli bilimsel delilin olmadığıdır. Dolayısıyla yaşanan göçleri ilgili kanuna bağlamanın yanlış olabileceğ i (en azından günümüz için) fikrinde mutabık olunmuştur. Belirtmek gerekirse, her ne kadar Van kırsalında var olan göç hareketini 6360 sayılı kanuna bağlanamasa da, kanunun kırsaldaki göç hareketi yavaşlatamadığ ı da bir gerçektir. Ayrıca kırsaldaki kır-kent nüfus ayrımında köylerin mahalleye çevrilmesine bağli olarak bilimsellikten uzaklaştığ ı söylenebilir. Araştırma verilerinin elde edildiğ i Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) resmi sitesinde Van iline ait kırsal nüfusa ulaşılamamaktadır. Bundan dolayı 580 köy resmiyette (yasal bir düzenleme ile) kentli nüfus olarak gösterilmektedir. Bu yüzden reel kır nüfusuna dair bilgilerin elde edilmesi neredeyse imkânsızlaşmıştır. Bu yanlışlığ ın ortadan kaldırılması için yasal bir düzenlemenin yapılması gerekmektedir veya TUİK'in bilgi aktarımını revize ederek kırsal nüfusu net olarak verilerine yansıtması, aynı zamanda bilimsel çalışmalar açısından da anlamlı olacaktır.

Van Büyükşehir Belediyesi'nin turizme yönelik bazı hizmetlerinin var olduğ u, fakat bu hizmetlerin sayı ve kapasite bakımından yetersiz olduğ u -saha araştırmalarından- ulaşılmıştır. Yapılan tesislerin kapasitesi daha çok yöre halkının günlük rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Bu tesislerin çoğ una düzenli servis ulaşımı olmadığı için tesisleri kullanmak isteyen turistler için itici bir hal alabilmektedir. Bütün bu sıkıntıların ortaya çıkmasındaki temel sebep, belediyenin uzun vadeli bir turizm stratejisinin olmamasıdır. Van'da yapılacak turistik yatırımların daha reel ve daha derli toplu olabilmesi için belediye bünyesinde *Turizm İşleri Daire Başkanlığ ı* adı altında bir daire başkanlığ ının kurulması önerilmektedir. Böylece bu daire başkanlığ ı çatısı altında, uzun vadeli bir turizm stratejisi oluşturulabilir ve yatırımlar tek elden daha hızlı, etkili ve verimli sunulabilecektir.

Eğ itim alanında yapılan yatırımlar; bazı köy okullarının bakım onarımı hizmetiyle sınırlı kalmıştır. Bu hizmetlerin tüm kırsala yayılmadığ ı görölmektedir. Ayrıca çevre düzenlemesine yönelik bazı çalışmaların yapıldığ ı da tespit edilmiştir. Köylerdeki Cami ve Taziye Evlerinin yapımı için yardımların yapıldığ ı ve bu hizmetlerin sınırlı sayıdaki köylere gittiğ i görölmektedir.

Araştırma verilerine dayanarak, ilçe belediyelerinin kırsal hizmetlerde pasif kaldığ ı (İpekyolu, Edremit, Tuşba hariç) görölmüştür. Ayrıca kırsal alanda hizmet veren kurumlar arasında çift başlılığ ın [merkez ve yerel] yarattığ ı bazı sorunlar da meydana gelmiştir. Bu çift başlılıktan dolayı, merkezi birimlerle belediyenin yetki alanları karışmış ve bundan dolayı hizmetlerin yapılabilmesinde zaman kayıpları yaşanmaktadır. Hem demokrasi açısından hem hizmet kalitesinin zamana bağli olarak hızlı bir şekilde gerç eklemesi noktasında, bazı merkezi birim yetkilerinin belediyelere devredilmesi gerekmektedir. Özellikle DSİ, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, Turizm ve Gençlik İl Müdürlükleri yasal düzenlemelerle yetkilerinin belediyelere devredilmesi, 6360 sayılı yasayı daha da işlevli kılacağı öngörülmektedir.

Bütün kırsal hizmetler değ erlendirildiğ inde, 6360 sayılı kanunun hem demokrasi hem de hizmet bakımında olumlu yönlerinin olduğ u görölmüştür. Hizmetlerin daha yoğun ve hızlı bir şekilde ilerleme kaydedilmesi için de, belediyelerin mali özerkliklerinin sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla belediyelerin mali sıkıntılarının ortadan kaldırılması için daha somut bir mali özerklik sisteminin kurulması ve belediyelere aktarılan gelirlerin artırılması gerektiğ i anlaşılmaktadır. Yerel yönetimlerin demokrasilerin mihenk taşları olduğ u düşünöldüğ ünde daha demokratik ve insan haklarının hâkim olduğ u, daha insani bir yönetim sisteminin oluşabilmesi için yerel yönetimlerin çok daha güçlendirilmesi gerektiğ i düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayyıldız, M., vd. (2016), “**6360 Sayılı Büyükşehir Yasasının Kırsal Kesime Olası Etkileri**”, Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, Özel Sayı, s:280-285, Nevşehir.
- Bekdemir, Ü., vd. (2014), “**Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de şehir Nüfusu ve şehir Yerleşmeleri**”, Doğ u Coğ rafya Dergisi, Sayı:32, s:277-297, Erzurum.
- Benek, S. (2005), “**Viranşehir İlçesinde Doğ al ve Beşeri Kaynakların Tespiti ve Kalkınma Planlamasına Yönelik Öneriler**”, Viranşehir Belediyesi Bilimsel Kültür Yayınları, şanlıurfa.
- Canatan, B. (2005), “**Bir AB Hukuku İlkesinin Fikir Kaynakları: Totaliterizme Karş ı ‘Subsidiarty’**”, Liberal Düşünce Dergisi, No:38/39, s:135/147.
- Canatan, B. (2001), “**Yerellik İlkesi**”, Galeri Kültür Yayınları, Ankara.

- Çiçek, Y. (2014), “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler”, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, s:53-64.
- Güler, B. A. (2006), “Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım”, İmge Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul.
- Günel, V. (2005), “Mardin İli’nde Kültürel Turizm Potansiyeli”, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:11, s:91-122, İstanbul.
- Gülçubuk, B., Olgun, G. S. (2016), “Kırsalın Dönüşümünde Fırsat ve Tehditler İle Yeni Büyükşehir Yasası Analizi”, Süleyman Demirel Üniversitesi 12. Tarım Ekonomisi Kongresi Bildiri Kitabı, s:1059-1068, Isparta.
- Kalkan, Y., vd. (2018), “6360 Sayılı Kanunun Van İli Kırsal Alandaki Turizm Faaliyetlerine Etkisinin İncelenmesi”, Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, s:1023-1032, Van.
- Koçak, Y. (2011), “Neo-Liberalizmin Türkiye’deki Belediye Hizmetlerinin Görülmesi Üzerindeki Etkisi: Özelleştirme”, Savaş Yayınevi, Ankara.
- Koday, Z., vd. (2017), “Akhisar Büyükşehir İlçesinin İdari Coğrafya Analizi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:21, s:443-455, Erzurum.
- Özçağlar, A. (2006), “Coğrafyaya Giriş”, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara.
- Özçağlar, A. (2016), “Büyükşehir Belediyeli İllerde Kır ve Kent Nüfusunun Tespiti Mümkün Mü?” TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildiri Kitabı, s:271-291, Ankara.
- Özgen, N. (2013), “Nüfusları 2000 Altına Düştüğü İçin Kapatılan Belediye Teşkilatları”, Coğrafi Bilimler Dergisi, Sayı:11, s:75-100, Ankara.
- Van Büyükşehir Belediyesi (2018), ”Performans Programı”, Van.
- Van İli Tarımsal Yatırım Rehberi (2015), “Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi”, Van.
- Yetmen, H. (2013), “Van Gölü Kuraklık Analizi”, 21. Yüzyılda Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:5, s:184-189.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

- http://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf>
- <https://www.cekulvakfi.org.tr/makale/anakent-yonetimlerin-i-yeniden-duzenleyen-yasa-ne-getirdi-ne-goturdu>
- <https://biruni.tuik.gov.tr/yayin/views/visitorPages/index.zul>
- <https://docplayer.biz.tr/19499973-T-c-van-valiligi-il-ozel-idaresi-2007-2011-stratejik-plan-www-vanilozelidaresi-gov-tr.html>
- <https://www.tusba.bel.tr/sayfalar.php?sid=18&lng=0>
- <https://van.bel.tr/HaberDetay/belediyemiz-yapili-mezrasinin-tarim-arazilerini-suyla-bulusturdu-.html>
- <https://www.vaski.gov.tr/k-detay.aspx?m-detay=62>
- <http://www.ipekyolu.bel.tr/>